

Riigikantselei

Meie: 14.10.2024 nr 1-7/221-2

**Ettepaneku esitamine seisukoha kujundamiseks
kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu
(522 SE) kohta**

Tulenevalt Riigikantselei 09. oktoobri 2024. a resolutsioonist esitame ettepaneku Vabariigi Valitsuse arvamuse kujundamiseks.

Siseministeerium, olles läbi vaadanud Isamaa fraktsiooni 8. oktoobril 2024. a algatud kodakondsuse seaduse (edaspidi *KodS*) muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *eelnõu*), teeb Vabariigi Valitsusele ettepaneku eelnõud mitte toetada.

Siseministeerium selgitab, et kehtiva KodS redaktsiooni § 21 lõike 1 punkti 4 kohaselt ei anta Eesti kodakondsust isikule, kes on toime pannud kuriteo, mille eest talle on mõistetud vabadusekaotus kestusega üle ühe aasta ja kelle karistus ei ole kustunud või keda on kriminaalkorras korduvalt karistatud tahtlike kuritegude eest. KodS § 21 lõige 1¹ sätestab, et erandina saab Eesti kodakondsuse anda isikule, keda on kriminaalkorras korduvalt karistatud tahtlike kuritegude eest ja kelle karistus on kustunud, võttes arvesse kuriteo toimepanemise asjaolusid ning süüdlase isikut. Seega on seadusandja kriminaalkorras korduvalt tahtlike kuritegude toimepanemise eest karistatud isikule Eesti kodakondsuse erandina andmisel sätestanud tingimuse, et kõnealuste kuritegude asjaolud peavad võimaldama erandi tegemist ning kodakondsuse taotleja näitama selget soovi käituda lojaalselt ning õiguskuulekalt. Lisaks märgime, et vastava otsuse tegemisel on Vabariigi Valitsusel suur kaalutusruum. Otsuse tegemisel võtab Vabariigi Valitsus arvesse kahte tingimust üheaegselt – toime on pandud kaks või enam tahtlikku kuritegu ja need peavad olema kustunud ehk kantud karistusregistri arhiivi. Karistusregistri seaduse § 20 lõike 1 punkti 4 kohaselt on õigus saada registri arhiivis asuvaid andmeid Vabariigi Valitsusel, Siseministeeriumil, politseiasutusel ning Kaitsepolitseiametil kodakondsuse seaduses, välismaalaste seaduses, väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses ning välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses sätestatud menetluste läbiviimiseks. Seega peab Vabariigi Valitsus kodakondsuse andmisel arvesse võtma isiku minevikus toime pandud kuritegusid.

Peame oluliseks märkida, et seaduseandja on algselt leidnud, et korduvalt karistatud isikud ei peaks üldse kodakondsust saama, sest 1995. aastal jõustunud KodS redaktsioon sellist võimalust ette ei

näinud. KodS § 21 lõike 1¹ erandi tegemise võimalus lisandus KodS-i alles 2006. aastal (Riigikogu eelnõu 883 SE I). Selle vajalikkust on põhjendatud eelnõu seletuskirjas järgmiselt¹: Vältimaks KodS §-s 21 kaalutusõiguse puudumise tõttu isikule Eesti kodakondsuse andmisest keeldumisel ebaproportsionaalseid otsuseid, täiendatakse KodS § 21 lõikega 1¹ ning nähakse ette kaalutusõiguse teostamise õigus Vabariigi Valitsusele Eesti kodakondsuse andmisel ja taastamisel isikule, keda on korduvalt karistatud tahtlike kuritegude toimepanemise eest ja kelle karistus on kustunud. Eelnõu kohaselt on Vabariigi Valitsusel õigus arvestada kuriteo toimepanemise asjaolusid ning süüdlase isikut ja erandlikel asjaoludel anda Eesti kodakondsus korduvalt tahtlike kuritegude eest karistatud välismaalasele, kelle karistus on kustunud. Kodakondsuse seaduse vastav muutmine välistaks proportsionaalsuse nõude rikkumise ohu, sest näiteks teatud tahtlike kuritegude ohtlikkus ja mõju tänapäeva ühiskonnas võib olla märkimisväärselt vähenenud ja sellisel juhul kodakondsuse andmisest keeldumine võib olla ebaproportsionaalne. Vabariigi Valitsuse poolt kaalutusõiguse teostamine annaks võimaluse hinnata kuriteo ohtlikkust ja karistusõigusega kaitstavat väärtust. Kuna eelnõuga antakse Vabariigi Valitsusele ka diskretsiooniõigus korduvalt kriminaalkorras tahtlike kuritegusid toime pannud isikutele kodakondsuse andmise otsustamisel, ei ole karistusregistri arhiivi kantud andmetele juurdepääsu ja sellistele andmetele teatud juhtudel õigusliku tähenduse andmise näol tegemist inimest kogu elu saatva ebaproportsionaalse piiranguga.

Siseminister selgitab lisaks, et Riigikohtu 11. oktoobri 2001. a otsuses nr 3-4-1-7-01 käsitleb Riigikohtu üldkogu karistatuse olemust relvaseaduse kontekstis. Riigikohtu üldkogu 11. oktoobri 2001. a eelviidatud otsuses leiti, et piirang, mis on seotud kriminaalkorras karistamisega ja saadab isikut kogu elu, arvestamata toimepandud tahtliku kuriteo laadi ja raskust, võib olla ebaproportsionaalne soovitud eesmärgiga.

Arvestades eelpool toodud põhjuseid ning asjaolu, et eelnõus toodud kodakondsuse seaduse muudatus võib olla vastuolus põhiseadusega, ei pea Siseminister põhjendatuks Eesti kodakondsuse andmise või taastamise välistamist isikutele, keda on kriminaalkorras korduvalt karistatud ja kelle karistus on kustunud.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Lauri Läänemets
siseminister

¹ Leitav aadressilt: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/46c775c0-5fc5-3ca5-a8fe-1b84078ad1e8/Kodakondsuse%20seaduse,%20karistusregistri%20seaduse%20ja%20sellest%20tulenevalt%20riigil%C3%B5ivuseaduse%20muutmise%20seadus>